

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT JEAN MISCHO

föredraget den 10 december 1998 *

1. I förevarande mål har Verwaltungsgerichtshof (Österrike) ställt två tolkningsfrågor till domstolen. Genom sin första fråga vill den nationella domstolen få en tolkning av gemenskapsrättens bestämmelser om friheten att tillhandahålla tjänster, vad avser ett förbud för ett österrikiskt bolag att, utöver en bestämd kvot, hyra ut båtplatser till båtägare som är bosatta utanför Österrike. Den andra frågan rör huruvida principen om gemenskapsrättens företräde även är tillämplig på ett enskilt förvaltningsbeslut.

3. Enligt andra stycket i samma bestämmelse kan den behöriga förvaltningsmyndigheten bevilja undantag från regeln i första stycket, om det kan garanteras att sådana ingrepp inte strider mot intresset att skydda landskapsbildningen och särskilt att ingreppen inte gör att det blir svårare att se sjöarna, eller om dessa ingrepp är nödvändiga med hänsyn till allmän säkerhet.

4. Bolaget ABC-Charter Gesellschaft mbH hyr vissa områden vid Bodensjöns strandkant, där bolaget erhållit tillstånd att ordna 200 båtplatser.

Målet vid den nationella domstolen

2. I Landschaftsschutzgesetz (naturskyddslagen) för delstaten Vorarlberg föreskrivs i 4 § första stycket första punkten att det är förbjudet att göra ingrepp i landskapet i sjöområden och inom 500 meter från strandkanten, beräknat från det genomsnittliga vattenståndet.

5. Till följd av en ansökan från detta bolag meddelade Bezirkshauptmannschaft Bregenz (delstaten Vorarlbergs förvaltningsmyndighet i första instans) den 9 augusti 1990 bolaget ett "Bescheid", det vill säga ett enskilt förvaltningsbeslut. I punkt 2 i beslutet föreskrivs följande:

"Från och med den 1 januari 1996 får högst 60 båtplatser upplåtas för båtar, vars ägare är bosatta utomlands. Andelen båtplatser som hyrs ut till båtägare bosatta utomlands skall fram till denna dag kontinuerligt minska.

* Originalspråk: franska.

Lediga båtplatser får inte uthyras till båtägare bosatta utomlands och hyresavtal som utlöper får inte förlängas vad avser båtar vars ägare är bosatta utomlands, förrän deras antal har sjunkit till den bestämda kvoten. Före varje båtsäsong början skall bolaget på eget initiativ till förvaltningsmyndigheten överända en sanningsenlig förteckning över vilka båtplatser som hyrs ut till personer bosatta utomlands. Detta beslut upphör att gälla den 31 december 1999, då det ursprungliga beslutet om landskapsskydd åter skall gälla.”

iakttar de regler som framgår av beslut som fattats med stöd av denna lag begår en förvaltningsförseelse.

6. Genom beslut av den 10 juli 1996 fann Unabhängiger Verwaltungssenat i delstaten Vorarlberg Erich Ciola, i egenskap av företagsledare för bolagen ABC-Boots-Charter Gesellschaft mbH och ABC-Bootswerft Gesellschaft mbH, skyldig till att den 25 januari 1995 och den 12 maj 1995 ha hyrt ut båtplatser till två båtägare bosatta utomlands, närmare bestämt i Furstendömet Liechtenstein och Förbundsrepubliken Tyskland, trots att antalet båtplatser som uthyrts till båtägare bosatta utomlands överskred maximikvoten på 60 båtar. För var och en av dessa överträdelser ådömdes han 75 000 ÖS i böter.

7. Erich Ciola hade således inte iakttagit villkoren i punkt 2 i beslutet av den 9 augusti 1990 och hade således gjort sig skyldig till en förvaltningsförseelse i den mening som avses i 34 § första stycket punkt f i Landschaftsschutzgesetz, enligt vilken envar som inte

8. Erich Ciola väckte talan mot dessa beslut vid Verwaltungsgerichtshof, vilken ansåg att ”frågor om tolkningen av gemenskapsrätten i den mening som avses i artikel 177 i EG-fördraget är avgörande för målets utgång” och ställde följande två *tolkningsfrågor* till domstolen:

- ”1) Skall bestämmelserna om friheten att tillhandahålla tjänster tolkas så, att de utgör hinder för att en medlemsstat beslutar att vid straffansvar förbjuda den som driver en fritidsbåtshamn att hyra ut mer än ett visst antal båtplatser till båtägare som är bosatta i andra medlemsstater?
- 2) Har en i Österrike bosatt person, som tillhandahåller den i fråga 1 omnämnda tjänsten, enligt gemenskapsrätten, särskilt bestämmelserna om friheten att tillhandahålla tjänster jämförda med artikel 5 i EG-fördraget och artikel 2 i Akt om villkoren för Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen och om anpassning av fördragen (EGT C 241, 1994, s. 21; EGT L 1, 1995, s. 1), rätt att göra gällande att ett förbud

som det i fråga 1, vilket har meddelats i ett enskilt konkret förvaltningsbeslut (Bescheid) antaget år 1990, sedan den 1 januari 1995 inte skall tillämpas av österrikiska domstolar och myndigheter i deras beslut?"

utan även sådana inskränkningar som införts av ursprungsstaten. Rätten att fritt tillhandahålla tjänster kan återopas av ett företag gentemot den stat i vilken det är etablerat, om tjänsterna tillhandahålls mottagare etablerade i en annan medlemsstat" (dom av den 10 maj 1995 i mål C-384/93, Alpine Investments, REG 1995, s. I-1141, punkt 30).

Den första tolkningsfrågan

9. Verwaltungsgerichtshof önskar få veta huruvida EG-fördragets bestämmelser om friheten att tillhandahålla tjänster utgör hinder för att inom ramen för det totala antalet båtplatser begränsa antalet båtplatser som får uthyras till båtägare som är bosatta i en annan medlemsstat.

10. Av skäl som till stor del redan har angivits av den hänskjutande domstolen själv skall denna fråga besvaras jakande.

Huruvida artikel 59 i EG-fördraget är tillämplig

11. Verwaltungsgerichtshof har med rätta erinrat om att enligt domstolens rättspraxis omfattar artikel 59 i fördraget "inte bara inskränkningar som införts av mottagarstaten

12. För det andra framgår det av domen i målet Luisi och Carbone¹ — vilken den hänskjutande domstolen även har hänvisat till — och domen i målet Cowan² att "friheten att tillhandahålla tjänster även inbegriper frihet för mottagare av tjänster att bege sig till en annan medlemsstat för att där mottaga en tjänst utan att hindras av restriktioner [och] att bland annat turister skall anses som mottagare av tjänster".

13. Jag anser att det i förevarande fall rör sig om tillhandahållande av tjänster som är gränsöverskridande i två avseenden.

14. För det första tillhandahåller Erich Ciolas bolag enligt ett gränsöverskridande hyresavtal en tjänst till en båtägare som är bosatt i en annan medlemsstat genom att under hela kontraktstiden förse honom med en båtplats. Man

1 — Dom av den 31 januari 1984 i de förenade målen 286/82 och 26/83 (REG 1984, s. 377; svensk specialutgåva, volym 7, s. 473).

2 — Dom av den 2 februari 1989 i mål 186/87 (REG 1989, s. 195, punkt 15; svensk specialutgåva, volym 10).

kan därför säga att denna tjänst "passerar landgränsen" under hela året.

15. För det andra passerar båtägaren själv en eller flera gånger om året den österrikiska gränsen för att dra konkret nytta av sitt hyresavtal, genom att han inte varje gång måste frakta sin båt från sin bostadsort till Bodensjön. Vid dessa tillfällen passerar även tjänstemottagaren landsgränsen för att utnyttja tjänsten.

16. Att hyra ut båtplatser till båtägare bosatta i en annan stat utgör således tillhandahållande av en tjänst i den mening som avses i artikel 59 i fördraget. Delstaten Vorarlberg har för övrigt vid förhandlingen medgivit att så är fallet.

Huruvida denna typ av åtgärd är tillåten

17. Delstaten Vorarlberg har emellertid hävdad att begränsningen till 60 båtplatser inte kan anses diskriminerande.

18. Delstaten har inledningsvis anmärkt att man i det omtvistade beslutet felaktigt använt uttrycket "utlänningskvot". Inskränkningen är nämligen inte knuten till båtägarnas nationalitet utan till deras hemvist.

19. Enligt delstaten är det inte heller fråga om indirekt diskriminering, eftersom inskränkningen även påverkar österrikiska medborgare bosatta i en annan medlemsstat.

20. I detta sammanhang vill jag emellertid anmärka att domstolen redan, bland annat i domarna i målen Schumacker³ och Clean Car Autoservice,⁴ fastställt att "nationella föreskrifter, som föreskriver en distinktion grundad på bosättningskriteriet [riskerar] att till största delen vara till förfång för medborgare från andra medlemsstater. De som inte är bosatta i en viss medlemsstat är i själva verket oftast inte heller medborgare i denna stat".

21. Begränsningen av det antal båtplatser som får hyras ut till personer som inte är bosatta i Österrike utgör således indirekt diskriminering som är förbjuden enligt artikel 59 i fördraget.

3 — Dom av den 14 februari 1995 i mål C-279/93 (REG 1995, s. I-225).

4 — Dom av den 7 maj 1998 i mål C-350/96 (REG 1998, s. I-2521), punkt 29.

22. Vid förhandlingen vid domstolen har delstaten Vorarlberg emellertid hävdat att den omtvistade inskränkningen är objektivt berättigad på grund av tvingande hänsyn till allmänintresset. Om en sådan inskränkning inte fanns, skulle båtägare bosatta i andra medlemsstater, vilka är villiga att betala högre hyra, nämligen kunna hyra de flesta av båtplatserna. Därigenom skulle det inte finnas tillräckligt med båtplatser för personer som är bosatta i regionen, och delstatens myndigheter skulle komma att utsättas för ett starkt tryck att tillåta fler än de 200 båtplatser som idag är tillåtna. Detta skulle dock inverka negativt på landskapsbilden och vattenkvaliteten i Bodensjön, vilken fungerar som dricksvattenreservoar för mer än 4 miljoner människor.

23. Omständigheten att en åtgärd som den som är i fråga i målet vid den nationella domstolen inte utan åtskillnad är tillämplig på samtliga tjänster oavsett deras ursprung eller destination, gör att man inte kan ställa sig frågan huruvida det eventuellt finns tvingande hänsyn till allmänintresset som kan tänkas göra den berättigad.⁵

24. En sådan åtgärd kan således endast anses berättigad om den omfattas av ett uttrycklig undantag i fördraget självt (i förevarande fall artikel 56) eller i en anslutningsakt.

25. I detta sammanhang kan det anmärkas att önskan att begränsa tillströmningen av "utlänningar" redan tidigare har beaktats i gemenskapsrätten, närmare bestämt vad avser fritidsbostäder, men det har alltid varit fråga om uttryckliga undantagsbestämmelser.

26. I Protokoll (nr 1) om förvärv av egendom i Danmark föreskrivs således att Danmark "[u]tan hinder av bestämmelserna i detta fördrag får ... fortsätta att tillämpa sin gällande lagstiftning om förvärv av fritidsbostäder".

27. I Akt om villkoren för Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen och om anpassning av fördragen föreskrivs följande i artikel 70: "Trots skyldigheterna enligt de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen, får Österrike under fem år från dagen för anslutningen behålla sin befintliga lagstiftning om fritidsbostäder."⁶

28. Om gemenskapsrätten inte innehåller en uttrycklig undantagsbestämmelse av samma typ som artikel 70 i nämnda anslutningsakt eller om det inte finns grund för att åberopa hänsyn till allmän ordning, säkerhet eller hälsa (artikel 56 i fördraget), skall den allmänna

5 — Se bland annat dom av den 25 juli 1991 i mål C-288/89, *Collectieve Antennevoorziening Gouda* (REG 1991, s. I-4007; svensk specialutgåva, volym 11), punkterna 10—13.

6 — EGT C 241, 1994, s. 35.

regel som domstolen uppställt tillämpas. Enligt denna regel innebär artikel 59 i fördraget inte bara att all diskriminering på grund av nationalitet skall avskaffas gentemot personer som tillhandahåller eller mottar tjänster utan det samma gäller för diskriminering på grund av att personen i fråga är etablerad i en annan medlemsstat än den där tjänsten utförs.

vad som blir följden av ett jakande svar på den första frågan i sårället att "straffansvaret för det agerande som läggs sökanden till last inte grundas på ... åsidosättande av en generell norm, utan på åsidosättande av en inskränkning som ett bolag som sökanden är företagsledare för har ålagts i ett enskilt konkret förvaltningsbeslut (Bescheid). Det finns ingen generell och abstrakt regel som begränsar i vilken mån bolaget kan tillhandahålla tjänster till tjänstemottagare som är bosatta i andra medlemsstater".

29. Frågan huruvida delstaten Vorarlberg eventuellt skulle kunna tillämpa ett annat villkor som skulle vara förenligt med gemenskapsrätten, för att motstå det påstådda trycket att tillåta fler än sammanlagt 200 båtplatser, kan inte sägas ingå som en del i tolkningsfrågorna och kan således inte prövas i detta förslag till avgörande.

32. Verwaltungsgerichtshof har i detta sammanhang erinrat om att domstolen "alltsedan domen i målet Costa mot ENEL⁷ hävdatt att inga som helst bestämmelser i nationell rätt kan ges företräde framför den rätt som tillskapats genom fördraget" och att, "domstolen i sin dom i målet Simmenthal⁸ bland annat funnit att en nationell domstol, som inom ramen för sin behörighet skall tillämpa gemenskapsrättsbestämmelserna, är skyldig att säkerställa att dessa regler ges full verkan genom att vid behov ex officio underlåta att tillämpa varje motstridande bestämmelse i nationell lagstiftning".

30. Svaret på den första frågan blir således att artikel 59 i fördraget skall tolkas så, att den utgör hinder för att en medlemsstat beslutar att vid straffansvar förbjuda den som driver en fritidsbåtshamn att hyra ut mer än ett visst antal båtplatser till båtägare som är bosatta i andra medlemsstater.

33. Den nationella domstolen har vidare förklarat att såvitt den vet har "domstolen hittills alltid tillämpat denna regel på situationer där tillämpning av generella och abstrakta regler i nationell rätt varit i fråga. I förevarande fall rör tolkningsfrågan emellertid huru-

Den andra tolkningsfrågan

31. Genom sin andra tolkningsfråga vill den nationella domstolen i huvudsak få reda på

7 — Dom av den 15 juli 1964 i mål 6/64 (REG 1964, s. 1141; svensk specialutgåva, volym 1, s. 211).

8 — Dom av den 9 mars 1978 i mål 106/77 (REG 1978, s. 629; svensk specialutgåva, volym 4, s. 75).

vida österrikiska domstolar och förvaltningsmyndigheter skall underlåta att tillämpa ett enskilt konkret slutligt förvaltningsbeslut som fattades år 1990, i ett fall då sökandens eventuella straffansvar rör en överträdelse som begicks år 1995”.

34. Verwaltungsgerichtshof har tillagt att ”om beslutet från år 1990 inte skall tillämpas vid bedömningen av lagligheten i att sökanden år 1995 hyrt ut båtplatser till personer som (bland annat) var etablerade i en medlemsstat, kan detta agerande inte anses som en förvaltningsförselse”.

35. Enligt den österrikiska regeringens mening är den avgörande frågan ”huruvida gemenskapsrätten äger företräde även vad avser enskilda konkreta förvaltningsbeslut” och det skall således ”avgöras huruvida gemenskapsrätten inverkar på regler om rättskraften av förvaltningsbeslut”.

36. Den österrikiska regeringen försöker genom sin argumentation övertyga oss om att det inte finns ”någon som helst anledning att, utan prövning och utan begränsningar, även tillämpa rättspraxis om gemenskapsrättens företräde, vilken utvecklats avseende generella regler (lagar och förordningar), på enskilda konkreta förvaltningsbeslut (Bescheide)”. Republiken Österrike grundar sig därvid bland annat på rättspraxis om vad som kallas ”medlemsstaternas självbestämmanderätt i proces-

suella frågor”⁹ och särskilt domen i målet Rewe,¹⁰ av vilken det framgår att i avsaknad av harmoniseringsåtgärder för processuella regler måste de rättigheter som följer av gemenskapsrätten göras gällande inför nationella domstolar enligt de rättegångsregler som fastställs i den nationella lagstiftningen och att det endast kan förhålla sig på annat sätt om dessa rättegångsregler och frister i praktiken skulle omöjliggöra utövandet av de rättigheter som det åligger de nationella domstolarna att skydda. Domstolen fann därför, och den österrikiska regeringen vill understryka detta, att fastställande av skäliga tidsfrister för att väcka talan vid äventyr av avvisning inte gör det omöjligt att utöva dessa rättigheter.

37. Enligt den österrikiska regeringen är det principen om rättskraft som hindrar Verwaltungsgerichtshof från att ogiltigförklara beslutet som rättsstridigt, och rättskraften är en del av rättssäkerheten och skyddet för olika berörda parter berättigade förväntningar, och följaktligen skall ”principerna om rättssäkerhet, skydd för berättigade förväntningar och skydd för vederbörligen förvärvade rättigheter i det enskilda fallet ställas mot intresset av att gemenskapsreglernas princip om icke-diskriminering iaktas”.

9 — Republiken Österrike har åberopat följande domar: domar av den 16 december 1976 i mål 33/76, Rewe (REG 1976, s. 1989; svensk specialutgåva, volym 3, s. 261), punkt 5, och mål 45/76, Comet (REG 1976, s. 2043), av den 27 februari 1980 i mål 68/79, Just (REG 1980, s. 501; svensk specialutgåva, volym 5, s. 31), punkt 25, av den 9 november 1983 i mål 199/82, San Giorgio (REG 1983, s. 3595; svensk specialutgåva, volym 7, s. 389), punkt 14, av den 25 februari 1988 i de förenade målen 331/85, 376/85 och 378/85, Bianco och Girard (REG 1988, s. 1099; svensk specialutgåva, volym 9), punkt 12, av den 24 mars 1988 i mål 104/86, kommissionen mot Italien (REG 1988, s. 1799), punkt 7, av den 14 juli 1988 i de förenade målen 123/87 och 330/87, Jeunehomme och EGI (REG 1988, s. 4517), punkt 17, av den 9 juni 1992 i mål C-96/91, kommissionen mot Spanien (REG 1992, s. 1-3789), punkt 12, och av den 19 november 1991 i de förenade målen C-6/90 och C-9/90, Francovich m. fl. (REG 1991, s. 1-5357; svensk specialutgåva, volym 11), punkt 43.

10 — Se fotnot 9.

38. Enligt den österrikiska regeringens mening förefaller det således röra sig om frågan huruvida en viss tidsfrist är lagenlig, nämligen den tidsfrist som sökanden i målet vid den nationella domstolen inte iakttagit, varför han inte längre kan ifrågasätta 1990 års beslut, eftersom det har vunnit rättskraft.
39. Jag delar inte den österrikiska regeringens bedömning av de juridiska frågor som målet rör.
40. Enligt min mening rör den nationella domstolens mål inte en talan om ogiltigförklaring av 1990 års beslut på grund av rättsstridighet, vilken inte kan bifallas på grund av att tidsfristen för att väcka talan har löpt ut, varför tolkningsfrågan skulle röra huruvida denna tidsfrist är förenlig med gemenskapsrätten. Frågan är i stället huruvida den nationella domstolen bör avstå från att tillämpa detta beslut i det enskilda fallet.
41. Jag ser inte heller hur man i målet vid den nationella domstolen kan skönja någon fråga som avser rättssäkerhet, skydd för berättigade förväntningar eller vederbörligen förvärvade rättigheter, såsom den österrikiska regeringen har hävdad. Om överrätten skulle vara tvungen att upphäva domen mot Erich Ciola och om bolaget i fråga, med tillämpning av artikel 59 i fördraget, skulle ges samma frihet att hyra ut båtplatser till båtägare bosatta i en annan medlemsstat som båtägare bosatta i Österrike, medför detta inte *eo ipso* att gällande avtal med båtägare bosatta i Österrike upphävs. Jag ser inte heller hur detta skulle kunna åsidosätta tredje mans rättigheter eller berättigade förväntningar.
42. Regeln om förvaltningsbesluts rättskraft synes i vilket fall som helst inte vara absolut i österrikisk rätt, eftersom, enligt den österrikiska regeringens uppgifter, "sökanden i målet vid den nationella domstolen hade och fortfarande har möjlighet att begära att den behöriga myndigheten, i enlighet med nationella processregler, ändrar sitt beslut eller motiveringen till detsamma". Ett sådant förfarande är nämligen möjligt enligt 68 § i Allgemeines Verwaltungsverfahrensgesetz (allmänna förvaltningsprocesslagen). Sökanden har således möjlighet att i detta nya förfarande åberopa gemenskapsrätten och, om han inte vinner framgång, väcka talan.
43. Det finns emellertid ingen anledning att gå in på sådana resonemang. Den enda fråga som den andra tolkningsfrågan enligt min mening avser är huruvida Verwaltungsgerichtshof, vid bedömningen av om sökandens agerande är lagenligt, skall avstå från att tillämpa ett beslut som inte är förenligt med gemenskapsrätten, trots att det rör sig om ett enskilt konkret förvaltningsbeslut och inte en generell och abstrakt norm.

44. Även denna fråga skall besvaras jakande, eftersom domstolens rättspraxis innehåller utförligt stöd därför.

45. Redan den nationella domstolen har erinrat om att domstolen redan i sin dom i det ovan nämnda målet Costa förklarar att "den rätt som uppkommit ur fördraget och som härrör från en autonom källa [kan] alltså inte, till följd av sin självständiga och särpräglade karaktär, ... rättsligt befinna sig i konflikt med någon som helst nationell lagtext utan att förlora sin gemenskapskaraktär och utan att den rättsliga grunden för själva gemenskapen sätts i fråga".

46. Vidare framgår det av domen i målet Lück¹¹ att den direkta effekten av en bestämmelse i fördraget "gör att *ingen intern regel* som är oförenlig med fördraget får tillämpas", och av domen i målet kommissionen mot Italien¹² framgår att gemenskapsrättens direkta effekt innebär "att de behöriga nationella myndigheterna [är] förbjudna att tillämpa *en nationell föreskrift* som förklarats oförenlig med fördraget".

47. Domstolen har uttryckt sig ännu tydligare i målet om den franska lagsamlingen om sjöfart¹³ där den förklarar att "eftersom

bestämmelserna i artikel 48 i fördraget och i förordning nr 1612/68¹⁴ är direkt tillämpliga inom rättsordningen i varje medlemsstat och gemenskapsrätten har företrädare framför nationell rätt, [ger] dessa bestämmelser ... upphov till rättigheter för de berörda personerna som de nationella myndigheterna måste iakttä och skydda och ... *varje däremot stridande bestämmelse i nationell rätt saknar tillämplighet på personerna i fråga*".

48. Domstolen har slutligen i ett av Rewemålen¹⁵ förklarar att "en nationell myndighet gentemot en enskild inte [kan] göra gällande nationella lagar eller författningar [*inbegripet förvaltningsbestämmelser*] som inte är förenliga med en ovillkorlig och tillräckligt precis förpliktelse i ett direktiv". Det är uppenbart att det som gäller för en ovillkorlig och tillräckligt precis förpliktelse i ett direktiv även gäller för en ovillkorlig och tillräckligt precis förpliktelse i primärrätten, såsom artikel 59 i fördraget.

49. Det framgår av dessa citat ur fast rättspraxis att gemenskapsrätten har företrädare framför *varje* bestämmelse i den nationella rättsordningen. Av detta följer även att direkt effekt sammantagen med företrädet för artikel 59 i fördraget gör att den nationella domstolen inte får tillämpa förbud i nationella bestämmelser, inbegripet enskilda förvalt-

11 — Dom av den 4 april 1968 i mål 34/67 (REG 1968, s. 359). [Kursiveringarna i citaten i punkterna 45—49 är generaladvokatens.]

12 — Dom av den 13 juli 1972 i mål 48/71 (REG 1972, s. 529; svensk specialutgåva, volym 2, s. 19), punkt 7.

13 — Dom av den 4 april 1974 i mål 167/73, kommissionen mot Frankrike (REG 1974, s. 359; svensk specialutgåva, volym 2, s. 257), punkt 35.

14 — Rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EGT L 257, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 33).

15 — Dom av den 7 juli 1981 i mål 158/80 (REG 1981, s. 1805; svensk specialutgåva, volym 6, s. 153), punkt 43.

ningsbeslut, som inte är förenliga med nämnda artikel.

till de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen och om anpassning av fördragen¹⁸ föreskrivs nämligen följande:

50. Domstolen har för övrigt i målet *Factor-tame m. fl.*¹⁶ förklarat att det ”åligger ... de nationella domstolarna, på grund av den samarbetsprincip som föreskrivs i artikel 5 i fördraget, att säkerställa det rättsliga skydd för enskilda som följer av att bestämmelser i gemenskapsrätten har direkt effekt”.

”Från dagen för anslutningen är bestämmelserna i de grundläggande fördragen och i rättsakter som har antagits av institutionerna före anslutningen bindande för de nya medlemsstaterna och skall tillämpas i dessa på de villkor som fördragen och denna anslutningsakt anger.”

51. Det framgår dessutom av domen i målet *Fratelli Costanzo*¹⁷ att en förvaltningsmyndighet, inbegripet lokala myndigheter, liksom en nationell domstol är skyldig att tillämpa en ovillkorlig och tillräckligt precis bestämmelse i gemenskapsrätten och att avstå från att tillämpa de bestämmelser i nationell rätt som är oförenliga med en sådan bestämmelse.

53. Man kan därför säga att eftersom artikel 59 i fördraget är direkt tillämplig, utgör den från och med den 1 januari 1995 den omedelbara grunden för förevarande bolags rättigheter, och att inget förbud i förvaltningsbestämmelser som inte är förenligt med artikel 59 kan anföras mot bolaget från och med denna dag.

52. Vad gäller Republiken Österrike gäller detta vad avser omständigheter som uppkommit från och med den 1 januari 1995, det vill säga den dag Österrike anslöt sig till Europeiska unionen. I artikel 2 i Akt om villkoren för Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning

54. Svaret på den andra tolkningsfrågan blir således att gemenskapsrätten ger dem som tillhandahåller tjänster rätt att göra gällande att ett förbud som det som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, vilket har tillkommit genom ett enskilt och konkret förvaltningsbeslut, inte skall tillämpas, när en förvaltning eller en domstol avgör om en överträdelse som begåtts efter Republiken Österrikes anslutning kan bestraffas.

16 — Dom av den 19 juni 1990 i mål C-213/89 (REG 1990, s. I-2433; svensk specialutgåva, volym 10), punkt 19.

17 — Dom av den 22 juni 1989 i mål 103/88 (REG 1989, s. 1839; svensk specialutgåva, volym 10), punkterna 30—33.

18 — Se fotnot 6.

Förslag till avgörande

55. Mot denna bakgrund föreslår jag domstolen att avge följande svar på de två tolkningsfrågor som Verwaltungsgerichtshof har ställt:

- 1) Artikel 59 i EG-fördraget skall tolkas så, att denna bestämmelse utgör hinder för att en medlemsstat beslutar att vid straffansvar förbjuda den som driver en fritidsbåtshamn att hyra ut mer än ett visst antal båtplatser till båtägare som är bosatta i andra medlemsstater.

- 2) Gemenskapsrätten ger dem som tillhandahåller tjänster rätt att göra gällande att ett förbud som det som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, vilket har tillkommit genom ett enskilt och konkret förvaltningsbeslut, inte skall tillämpas, när en förvaltning eller en domstol avgör om en överträdelse efter Republiken Österrikes anslutning kan bestraffas.